

УДК 364.652.2-054.73

Балухтіна О. М.¹

¹ канд. іст. наук, викл. ЗНТУ

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ЗАЙНЯТОСТІ В СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Наслідком збройного конфлікту в Україні стала окупація близько 8% території країни та поява внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО), найбільше зареєстрованих у прифронтових областях (загалом на 2017 р. – 1 504 015 ос.). Це зумовило пошук шляхів для ефективного регулювання системи соціального захисту ВПО, як особливої категорії населення. Науковці у соціальній роботі з мігрантами наголошують на урахуванні головних сфер життя людини, через які відбувається її адаптація: природно-антропологічної, духовно-культурної та агентно-професійної. Остання покликана забезпечити професійну адаптацію завдяки отриманню місця роботи, збереженню трудової практики за фахом.

Але, не зважаючи на усі гарантовані державою види допомоги, ВПО не завжди можуть самостійно вирішити свої проблеми щодо пошуку роботи. На постійній основі працюють менше третини працездатних осіб. Ситуацію ускладнює необхідність перекваліфікації тих, хто був зайнятий на підприємствах добувної промисловості. Соціологічне дослідження 2015 р. «Індекс комфортності переселенців» виявило найгірші показники задоволеності після звернення ВПО до органів державної влади – у Центри зайнятості (лише 30% тих, хто звертався, залишились задоволеними); відповідно у Центрів зайнятості – найнижчі оцінки допомоги за 5-бальною шкалою (від 1,8 у Києві до 3,2 у Запорізькій обл.).

Затверджена КМУ від 15.11.2017 р. «Стратегія інтеграції ВПО та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 р.» спрямована на розв'язання державою проблеми внутрішнього переміщення громадян України та його наслідків. У документі

зазначено необхідність удосконалення діяльності відділень Державної служби зайнятості (далі – ДСЗ). На сьогодні, через вказаний орган відбувається: компенсація роботодавцям витрат на оплату праці за працевлаштованих безробітних з числа ВПО; компенсація витрати на їх перепідготовку, підвищення кваліфікації; компенсація витрат на переїзд до іншої адміністративно-територіальної одиниці місця працевлаштування та витрати для проходження медичного огляду.

За даними 2014–2017 рр. ДСЗ сприяла працевлаштуванню 25,6 тис. ВПО. Протягом 2016 р. близько 21,0 тис. безробітних отримали профорієнтаційні послуги; ваучер для підтримання конкурентоспроможності окремих категорій громадян отримали 1 362 особи, з них – лише 43 ВПО. Здобутки більш ніж скромні.

Загальне покращення економічної ситуації в Україні є найбільш важливим фактором, який би міг покращити можливості працевлаштування для ВПО. Пільги в оподаткуванні, або часткове відшкодування заробітної плати можуть привабити роботодавців брати їх на роботу. «Рік платить заробітну плату центр зайнятості, рік – роботодавець» – формула, яка привернула б до центрів зайнятості роботодавців. Серед інших пільг, наприклад, доречним було, на наш погляд, звільнення від воєнного збору або податкові канікули. Оскільки велика кількість ВПО не звертаються до ДСЗ і не мають доступу до більш тривалих та дорогих програм, важливим питанням є підвищення можливостей ДСЗ з одного боку для задоволення потреб всіх ВПО, з іншого – заохочувати роботодавців до співпраці з ДСЗ.

На нашу думку, необхідно забезпечити ВПО повнішою та кращою інформацією про наявні вакансії та послуги ДСЗ у конкретній наочній формі із регулярним та доступним оновленням. Подавати інформацію про тимчасові роботи або роботи із неповною зайнятістю та гнучким графіком. Також мають бути спрощені процедура та критерії реєстрації застрахованих ВПО, котрі сплачували єдиний страховий внесок та шукають нову роботу. Більше того, зусилля ДСЗ мають зосереджуватися не лише на підборі робочих місць із наявних вакансій чи виплаті допомоги з безробіття, але й на наданні ефективної допомоги ВПО відповідно до їх очікувань. Активно повинні працювати створені на базі ДСЗ базові навчальні курси, які дають практичні навички пошуку роботи, включно з написанням резюме та мотиваційних листів, володіння комп'ютерними технологіями для пошуку роботи. Давно назріли необхідність запровадження в ДСЗ функціональної системи профілювання шукачів роботи та розширення можливості зайнятості через громадські та тимчасові роботи, активно залучаючи приватний сектор. Доцільно було б переймати закордонний досвід у діяльності ДСЗ, наприклад, шведську модель інтеграції біженців через першочергову зайнятість та пошук житла, а не першочерговість соціальних виплат.

Таким чином, пріоритетом роботи служби зайнятості і в подальшому повинно залишатися надання повного комплексу послуг із соціального захисту від безробіття ВПО.